

УДК 332.122:330.3

І.Р. БУЗЬКО, д-р екон. наук, проф., проректор

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Северодонецьк

Е.Б. БОЙЧЕНКО, канд. екон. наук, доцент, старший науковий співробітник

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

ОБҐРУНТУВАННЯ ФОРМ ДІАГНОСТИКИ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІУМУ

Ключові слова: відтворення продуктивних сил, регіональний соціум, діагностика, об'єкт діагностики, мета та завдання діагностики.

У статті доведено, що об'єктом діагностики відтворення продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму виступає процес відтворення соціального життя населення регіону; предметом дослідження є складові соціального життя населення регіону, а саме: населення і трудових ресурсів, суспільного здоров'я, освітнього рівня та умов культурного розвитку населення.

Проведення діагностики продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму дозволяє, з одного боку, виявити загальні тенденції розвитку суспільства, з урахуванням їх специфічних умов життєдіяльності, властивих конкретному регіону, з іншого боку, на підставі виявлених закономірностей розвитку розробити основні принципи, цілі та напрямки регіональної політики розвитку соціуму. Вибір форм діагностики здійснюється для кожної складової відтворення соціального життя населення регіону з урахуванням особливостей умов формування та існування.

Відтворення продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму полягає у розумінні того, що людина є головною продуктивною силою суспільства, творцем матеріальних благ, яка забезпечує розвиток та інтенсифікацію виробництва. Проведення діагностики продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму дозволяє, з одного боку, виявити загальні тенденції розвитку суспільства з урахуванням їх специфічних умов життєдіяльності, властивих конкретному регіону, з іншого боку, на підставі виявлених закономірностей розвитку розробити основні принципи, цілі та напрями регіональної політики розвитку соціуму. Виділення таких тенденцій і закономірностей дає можливість розпізнати і виявити наявність негативних (кризових) проявів та встановити передумови їх виникнення, визначити й оцінити відхилення від еталону (нормативних показників, прийнятних для певної території).

Незважаючи на підвищений інтерес науковців до обраної теми дослідження, дослідження процесів відтворення продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму не втрачають актуальності. Недостатність розроблення обраної проблематики в сучасній вітчизняній науці ускладнює дослідження особливостей життєдіяльності регіонального соціуму, які створюють умови для відтворення продуктивних сил регіону.

Питанням методології діагностики присвячено чимало досліджень провідних учених, таких як Василенко В.Н. [1, 2], Гранбер А.Г. [3],

Дмитрієва О.Г. [4], Зеленська С.Г. [5], Костирко Л.А. [6], Лексін В.Н. [7], Мельникова О.С. [8] та інші. Але варто зазначити, що у сучасній науці немає чіткого підходу щодо визначення поняття діагностика, і, як наслідок цього, визначення науково-методичних засад діагностики відтворення продуктивних сил в контексті розвитку регіонального соціуму.

Метою статті є обґрунтування форм діагностики відтворення продуктивних сил в контексті розвитку регіонального соціуму.

З метою опису відтворення продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму необхідно охарактеризувати можливі напрями цього процесу. У попередніх дослідженнях доведено, що об'єктом діагностики відтворення продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму є процес відтворення соціального життя населення регіону; предметом дослідження є складові соціального життя населення регіону, а саме: відтворення населення і трудових ресурсів, суспільного здоров'я, освітнього рівня та умов культурного розвитку населення. Обґрунтування форм діагностики доцільно здійснювати для кожної складової відтворення соціального життя населення регіону з урахуванням особливостей умов їх формування та існування.

З метою опису явищ і процесів, що відбуваються у відтворенні населення регіону, необхідно охарактеризувати їх можливі напрями. Виявлений негативний тренд демографічних явищ і процесів, що характеризується звуженим типом відтворення населення, свідчить про наявність проблемної ситуації у розвитку регіонального соціуму (прикладом негативного тренду є скорочення чисельності населення, збільшення диспропорцій у статеві-віковій структурі: збільшення питомої ваги старших вікових груп, жінок у складі всього населення та ін.). Діагноз, встановлений на засаді цього тренду, визначає демографічну кризу.

Виявлений нейтральний тренд демографічних явищ і процесів, який характеризується простим типом відтворення населення регіону, дає уявлення про ситуацію, за якої динаміка природного й механічного руху населення регіону не змінює його чисельності (відсутній приріст населення). Встановлений на засаді цього тренду діагноз відповідає статичному характеру розвитку. Діагноз характеризує ситуацію, за якої умови та напрями демографіч-

них процесів протягом досліджуваного періоду істотно не змінилися.

Виявлений позитивний тренд демографічних процесів і явищ, який характеризується розширеним типом відтворення населення регіону, свідчить про наявність позитивних явищ і процесів (наприклад, як позитивний тренд слід розглядати збільшення чисельності населення, відсутність диспропорцій статеві-вікової структури та ін.). Таким чином, позитивному тренду відповідає діагноз демографічний підйом.

Діагноз відтворення населення регіону встановлюється залежно від виду виявленого тренду, на підставі якого дається агрегований синтетичний висновок про стан відтворення населення регіону і причини зміни в його структурі (табл. 1).

Діагностика відтворення трудових ресурсів дає змогу встановити причинно-наслідкові зв'язки між наявними демографічними процесами та сучасними тенденціями розвитку системи професійної освіти з урахуванням соціально-економічних особливостей регіону та кон'юнктури регіонального ринку праці, що склалися.

Виявлений негативний тренд у процесах формування, розподілу і перерозподілу та використання трудових ресурсів характеризує наявність проблемної ситуації, а саме: скорочення чисельності населення молодшого (потенційні трудові ресурси) та працездатного віку, посилення диспропорцій у статеві-віковій структурі населення, що проявляється у збільшенні навантаження особами старших вікових груп, зменшенні навантаження особами молодше працездатного віку; наявність неконтрольованої трудової міграції; диспропорції у співвідношенні попиту та пропозиції робочої сили; невідповідність потребам ринку праці наявної професійно-кваліфікаційної структури трудових ресурсів; невідповідність розміру оплати праці рівню освіти, кваліфікації та компетентності працівника; погіршення умов праці; наявність прихованої зайнятості та інше.

Кризисний стан у процесах відтворення трудових ресурсів — діагноз, який свідчить про наявність таких явищ, як скорочення трудових ресурсів через порушення відтворення населення: низьку народжуваність, високу смертність населення у працездатному віці, старіння населення; невідповідність системи

професійної освіти потребам ринку праці; високий рівень безробіття; зменшення продуктивності праці працівників та низький рівень оплати праці тощо.

Наявність нейтрального тренду у відтворенні трудових ресурсів свідчить, що протягом досліджуваного періоду не відбувається змін у процесах відтворення трудових ресурсів, тобто їхня загальна чисельність не змінюється, не відбувається змін у професійно-кваліфікаційній структурі, у системі професійної освіти, не змінюються рівні зайнятості та безробіття, попиту та пропозиції робочої сили, ефективність використання трудових ресурсів тощо. Встановлений на засаді напряму цього тренду діагноз відповідає статичному характеру розвитку, властивому ситуації, за якої умови та напрями ходу процесів відтворення трудових ресурсів протягом досліджуваного періоду істотно не змінилися.

Позитивний тренд у процесах відтворення трудових ресурсів характеризує зміни, які свідчать: у фазі формування — про забезпечення усіх галузей економіки достатньою кількістю працівників, які за своїм фізичним розвитком, розумовими здібностями і знаннями здатні займатися суспільно корисною діяльністю, що мають відповідну до потреб ринку праці спеціалізовану професійну освіту, успішно володіють навичками підприємницької та управлінської діяльності тощо; у фазі розподілу і перерозподілу — про прагнення до ситуації, яка визначається відповідністю попиту на робочу силу її пропозиції у всіх галузях економіки регіону; у фазі використання — про

раціональне використання трудових ресурсів, що досягається, насамперед, за рахунок забезпечення їх повної зайнятості і досягнення ними найвищої продуктивності праці. За цим трендом можна встановити діагноз, який характеризує відтворення трудових ресурсів у напрямі збалансованого розвитку.

Діагноз характеризується такими явищами: розширений тип відтворення населення; ситуація, за якої процеси відтворення трудових ресурсів під дією сприятливих умов ведуть до інтенсивного типу їхнього розвитку; кон'юнктура на ринку праці прагне стану рівноважної; раціональне використання трудових ресурсів досягається, насамперед, за рахунок прагнення до забезпечення їх повної зайнятості та досягнення ними найвищої продуктивності праці; відбувається поліпшення умов праці та ін.

Таким чином, на засадах визначених напрямів цих процесів залежно від виду виявленого тренду встановлюється діагноз відтворення трудових ресурсів регіону (табл. 2).

Діагностика відтворення суспільного здоров'я дає можливість визначити стан фізичного, духовного і соціального благополуччя населення регіону, виявити причини і закономірності його розвитку з урахуванням особливостей функціонування регіональної системи охорони здоров'я, техногенного навантаження території, економічного і соціального розвитку регіону.

Виявлений негативний тренд відтворення суспільного здоров'я свідчить про наявність проблемної ситуації у стані суспільного здоров'я соціуму, у фінансуванні та функціону-

ТАБЛИЦЯ 1. Основні характеристики можливих напрямів відтворення населення регіону

Напрямок розвитку	Властивість	Симптом	Стан	Діагноз
Негативний тренд — звужений тип відтворення населення	Свідчить про наявність проблемної ситуації в розвитку регіонального соціуму	Скорочення чисельності населення, посилення диспропорцій у статеві-віковій структурі населення: збільшення питомої ваги старших вікових груп і жінок у складі всього населення	Реальна небезпека	Демографічна криза
Нейтральний тренд — простий тип відтворення населення	Дає уявлення про ситуацію, за якої динаміка природного та механічного руху населення регіону не впливає на його чисельність	Відсутній приріст / скорочення населення	Ремісія	Статичний характер розвитку
Позитивний тренд — розширений тип відтворення населення	Свідчить про наявність позитивних явищ і процесів	Збільшення чисельності населення, відсутність диспропорцій статеві-вікової структури населення	Відсутність небезпеки	Демографічний підйом

ванні системи охорони здоров'я і соціальної допомоги регіону. Причинами негативних тенденцій відтворення суспільного здоров'я населення є проблеми в економічному і соціальному розвитку території, екологічному стані навколишнього середовища, рівні життя населення, у стані здоров'я індивіда. Діагноз, що описує збільшення дефіциту очікуваної тривалості життя при народженні ($D \uparrow$), характеризує несприятливе протікання процесів відтворення суспільного здоров'я населення.

Виявлений нейтральний тренд свідчить про стабільний стан суспільного здоров'я населення регіону, тобто відсутні як позитивні, так і негативні зміни стану його здоров'я. Нейтральні тенденції виявляються у результаті ситуації, при якій динаміка дефіциту середньої очікуваної тривалості життя не змінюється в межах досліджуваного періоду ($D = const$). Діагноз характеризує ситуацію, коли умови процесів відтворення суспільного здоров'я за аналізований період істотно не змінилися та/або посилення дії одного чинника компенсується діями інших.

Виявлено позитивний тренд відтворення суспільного здоров'я, наявність якого описується ситуацією, де дефіцит середньої очікуваної тривалості життя зменшується ($D \downarrow$ або

$D \rightarrow min$). Діагноз, що характеризує сприятливий хід процесів відтворення суспільного здоров'я населення за рахунок: зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище; наявності позитивних тенденцій у розвитку соціальної сфери суспільства, умов і способу життя індивіда; зниження захворюваності та смертності населення особливо у молодшому та працездатному віці; покращення якості життя населення та функціонування системи охорони здоров'я, що дозволяє забезпечити належний рівень якості і безпеки життя регіонального соціуму (табл. 3).

Діагностика відтворення освітнього рівня регіонального соціуму покликана визначити освітній рівень населення, який обумовлюється НТП, потребами науково-технічної сфери, культурою, суспільними відносинами та умовами, що дозволяють його здобувати. Отже, необхідним є встановлення причинно-наслідкових зв'язків між умовами функціонування чинної системи освіти та освітнім рівнем регіонального соціуму (табл. 4).

Негативний тренд відтворення освітнього рівня регіонального соціуму свідчить про порушення у процесах здобуття освітнього рівня, що виявляється у зниженні її якості та престижу і соціальному розшаруванні населення,

ТАБЛИЦЯ 2. Основні характеристики можливих напрямів відтворення трудових ресурсів регіону

Напрямок розвитку	Властивість	Симптом	Стан	Діагноз
Негативний тренд	Свідчить про наявність проблемної ситуації у процесах формування, розподілу і перерозподілу та використання трудових ресурсів відповідної території	Звужений тип відтворення населення; наявність диспропорцій у співвідношенні попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці; невідповідність наявної системи професійної освіти потребам ринку праці; зменшення продуктивності праці працівників	Реальна небезпека	Кризовий стан у процесах відтворення трудових ресурсів
Нейтральний тренд	Дає уявлення про ситуацію, за якої протягом досліджуваного періоду динаміка основних показників, що характеризують відтворення трудових ресурсів, практично не змінилася	Відсутні зміни у процесах відтворення трудових ресурсів, як позитивних, так і негативних, протягом досліджуваного періоду	Ремісія	Статичний характер розвитку
Позитивний тренд	Свідчить про наявність позитивних явищ і процесів у відтворенні трудових ресурсів	Відповідність чисельності та якості трудових ресурсів потребам економіки, системи професійної освіти потребам ринку праці, підвищення продуктивності праці працівників тощо	Відсутність небезпеки	Відтворення відбувається у напрямі збалансованого розвитку

особливо це стосується молоді; формування умов її здобуття, що пов'язано з проблемами державного фінансування закладів освіти, застарілою матеріально-технічною базою, дефіцитом висококваліфікованих кадрів, зменшенням безкоштовних освітніх послуг та обмежен-

ням їх доступності, неможливістю працевлаштування за спеціальністю, низьким рівнем якості життя соціуму тощо.

Діагноз, що характеризує негативний тренд, можна характеризувати як освітню кризу. Діагноз відображає погіршення рівня знань насе-

ТАБЛИЦЯ 3. Основні характеристики можливих напрямів відтворення суспільного здоров'я регіонального соціуму

Напрямок розвитку	Властивість	Симптом	Стан	Діагноз
Негативний тренд	Свідчить про збільшення дефіциту середньої очікуваної тривалості життя при народженні	Підвищення рівня захворюваності та інвалідності; недофінансування галузі охорони здоров'я та соціальної допомоги, що не дозволяє забезпечити ті обсяги та ту якість медичної допомоги, які необхідні населенню	Реальна небезпека	Збільшення дефіциту очікуваної тривалості життя при народженні
Нейтральний тренд	Дає уявлення про ситуацію, за якої динаміка дефіциту середньої очікуваної тривалості життя при народженні не змінюється в межах досліджуваного періоду	Стан суспільного здоров'я за аналізований період не змінюється, тобто відсутні як негативні, так і позитивні тенденції розвитку	Ремісія	Дефіцит очікуваної тривалості життя при народженні практично не змінюється
Позитивний тренд	Характеризується зменшенням дефіциту середньої очікуваної тривалості життя при народженні	Поліпшення стану суспільного здоров'я соціуму, скорочення рівня смертності населення, особливо дитячої та у працездатному віці, поліпшення якості життя та умов функціонування системи охорони здоров'я тощо	Позитивна динаміка	Скорочення дефіциту очікуваної тривалості життя при народженні

ТАБЛИЦЯ 4. Основні характеристики можливих напрямів відтворення освітнього рівня регіонального соціуму

Напрямок розвитку	Властивість	Симптом	Стан	Діагноз
Негативний тренд	Свідчить про наявність проблемної ситуації в здобутті освітнього рівня соціумом та умов його формування	Зниження якості та престижу освіти, соціальна диференціація населення; незадовільний стан державного фінансування закладів освіти та науки, застаріла матеріально-технічна база, дефіцит висококваліфікованих кадрів у окремих галузях економіки, зменшення безкоштовних освітніх послуг, обмеження їх доступності, неможливість працевлаштування за спеціальністю, низький рівень якості життя соціуму тощо	Реальна небезпека	Освітня криза
Нейтральний тренд	Дає уявлення про ситуацію, за якої протягом досліджуваного періоду динаміка основних показників, що характеризують процеси здобуття та умови формування освітнього рівня, практично не змінилася	Відсутні зміни, як позитивні, так і негативні	Ремісія	Статичний характер розвитку
Позитивний тренд	Свідчить про наявність позитивних явищ і процесів у відтворенні освітнього рівня регіонального соціуму	Підвищення якості освіти; розширення можливостей для здобуття відповідного освітнього рівня; створення умов для безперервного навчання протягом усього життя; надання якісних і доступних освітніх послуг тощо	Відсутність небезпеки	Підвищення освітнього рівня

лення та якості професійної підготовки, що не задовольняє сучасним вимогам економіки, зниження соціального престижу освіти. Також, у процесах формування умов здобуття освіти, що відбуваються на всіх рівнях її складових: дошкільної, загальної середньої, поза-шкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, аспірантури, докторантури, самоосвіти.

Наявність нейтральних тенденцій у відтворенні освітнього рівня характеризує ситуацію, за якої протягом досліджуваного періоду істотних змін не відбувалося. Діагноз, що відповідає цій ситуації, описує статичний характер розвитку.

Виявлений позитивний тренд дозволяє стверджувати, що є позитивні явища і процеси, які сприяють підвищенню освітнього рівня регіонального соціуму. Тренд відображає зміни, що відбуваються, по-перше, на засадах здобуття освітнього рівня, а саме підвищення її якості та доступності освіти; розширення можливостей для здобуття відповідного освітнього рівня; створення умов для безперервного навчання протягом усього життя; надання якісних і доступних освітніх послуг тощо. По-друге, зміни, що поліпшують умови функціонування наявної системи освіти: розвиток інфраструктури, розробка інноваційних освітніх програм, зв'язків між провідними закладами освіти, мобільність студентів тощо.

Діагноз, визначений на засадах цього тренду, формує уявлення про розвиток явищ і процесів у напрямі, який забезпечує підвищення освітнього рівня регіонального соціуму протягом досліджуваного періоду.

Таким чином, на засаді напрямку виявленого тренду, який характеризує можливості здобуття та умови формування освітнього рівня, встановлюється відповідний діагноз (табл. 4).

Діагностика умов відтворення культурного розвитку населення дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки між наявною мережею закладів культури та культурним розвитком регіонального соціуму, встановити загальні й окремі тенденції та закономірності їх розвитку.

Визначення напрямів відтворення умов культурного розвитку регіонального соціуму відбувається за напрямом встановленого тренду (табл. 5). Негативний тренд відображає наявність проблемної ситуації в культурному розвитку регіонального соціуму, який характеризують скорочення фінансування галузі та зменшення безкоштовних соціокультурних послуг, звуження і руйнування соціально-культурної інфраструктури, різке скорочення духовних потреб основної маси населення.

Діагноз визначається як культурна криза регіонального соціуму і свідчить про обмеження його культурного розвитку. Він відповідає таким явищам як скорочення мережі закладів культури, падіння інтересу населення до їх-

ТАБЛИЦЯ 5. Основні характеристики можливих напрямів відтворення умов культурного розвитку регіонального соціуму

Напрямок розвитку	Властивість	Симптом	Стан	Діагноз
Негативний тренд	Свідчить про наявність проблемної ситуації в культурному розвитку регіонального соціуму	Скорочення видатків на освіту та культуру, зменшення обсягу безкоштовних соціокультурних послуг, звуження та руйнація соціально-культурної інфраструктури, різке скорочення духовних потреб основної маси населення	Реальна небезпека	Культурна криза
Нейтральний тренд	Дає уявлення про ситуацію, за якої протягом досліджуваного періоду динаміка основних показників, що характеризують культурний розвиток, практично не змінилася	Відсутні зміни, як позитивні, так і негативні	Ремісія	Статичний характер розвитку
Позитивний тренд	Свідчить про наявність позитивних явищ і процесів у культурному розвитку регіонального соціуму	Посилення процесів, спрямованих на зближення та взаємопроникнення культурної, освітньої, соціальної сфер у суспільне життя регіонального соціуму	Відсутність небезпеки	Культурний підйом

ної діяльності, згасання інтенсивності відвідуваності. Наслідком цих подій є руйнація культурно-духовних цінностей у соціумі та обмеження можливостей до його культурного розвитку.

Нейтральний тренд дає уявлення про ситуацію, за якої протягом досліджуваного періоду динаміка основних показників, що характеризують культурний розвиток, практично не змінилася, тобто не відбулося змін, як позитивних так і негативних.

Позитивний тренд характеризує посилення процесів, спрямованих на зближення та взаємопроникнення культурної, освітньої, соціальної сфер у суспільне життя регіонального соціуму. Діагноз характеризує культурний підйом у розвитку регіонального соціуму; активізацію соціально-культурної творчості різних категорій та груп населення; збагачення культурних ініціатив шляхом розвитку громадських асоціацій, клубів, урізноманітнення видів та форм художньої творчості; розвиток індустрії дозвілля та розваг; патріотичного виховання молоді, що визнано головною складовою національного виховання тощо.

Висновки. Таким чином доведено, що доцільність проведення діагностики відтворення продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму полягає в уніфікації підходів, стандартизації методів, обмеженні наявних показників, що звужують можливості виявлення проблемних явищ і процесів, у створенні аналітичного обґрунтування, необхідного для формування заходів, що сприяють соціально-економічному розвитку регіонального соціуму.

Результати діагностики відтворення продуктивних сил у контексті розвитку регіонального соціуму дозволяють оцінити стан фізичного, духовного і соціального благополуччя населення регіону, виявити причини та закономірності його розвитку з урахуванням особливостей функціонування регіональної системи охорони здоров'я, техногенного навантаження території, економічного і соціального розвитку регіону (діагностика відтворення суспільного здоров'я); а також визначити причинно-наслідкові зв'язки:

- між демографічними явищами та процесами, загальні й окремі тенденції та закономірності їх розвитку з урахуванням національних традицій і соціально-економічних особ-

ливостей регіону (діагностика відтворення населення). Вирізнення таких тенденцій і закономірностей дає можливість розпізнати негативні (кризові) явища та процеси, встановити передумови їх виникнення, визначити й оцінити відхилення від еталона (нормативних показників, прийнятних для даної території). Це, у свою чергу, дозволяє обирати найбільш ефективні заходи, здатні в короткостроковій перспективі або переломити негативний тренд у їх перебігу, або закріпити та підсилити позитивні процеси;

- між демографічними процесами та сучасними тенденціями розвитку системи професійної освіти, економіки з урахуванням соціально-економічних особливостей регіону та кон'юнктури регіонального ринку праці, що склалася (діагностика відтворення трудових ресурсів);

- між наявною освітньою системою та набуттям відповідного освітнього рівня населенням (діагностика відтворення освітнього рівня);

- між наявною мережею закладів культури та культурним розвитком регіонального соціуму, загальні й окремі тенденції та закономірності їх розвитку з урахуванням національних традицій і соціально-економічних особливостей регіону (діагностика умов відтворення культурного розвитку населення).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Василенко В. Методология экономической диагностики регионов / В. Василенко // Экономика Украины. — 2008. — № 9. — С. 4—17.
2. Діагностика розвитку регіонів: структура, границі, методи: монографія / [Василенко В.Н., Гудзь П.В., Кратт О.А. і др.] ; под науч. ред. В.Н. Василенко. — Донецьк : Юго-Восток, 2009. — 286 с.
3. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики : Учебник для студ. вузов / А.Г. Гранберг ; Гос. ун-т, высшая школа экономики. — 3-е изд. — М. : ГУ-ВШЭ, 2003. — 492 с.
4. Дмитриева О.Г. Региональная экономическая диагностика / О.Г. Дмитриева. — СПб. : Изд-во Санкт-Петербург ун-та экономики и финансов, 1992. — 127 с.
5. Зеленская С.Г. Инвестиционный потенциал: методы диагностики экономического развития региона / С.Г. Зеленская // Инновационный вестник. — 2007. — № 2. — С. 35—37.
6. Костырко Л.А. Финансовая диагностика в стратегическом управлении хозяйствующего субъекта / Л.А. Костырко // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. тр. — Донецк : ДонНУ, 2003. — Ч. 3. — С. 716—721.

7. Лексин В.Н. Региональная диагностика: сущность, предмет и метод, специфика применения в современной России (вводная лекция предполагаемого учебного курса) / В.Н. Лексин // Российский экономический журнал. — 2003. — № 9—10. — С. 64—86.
8. Мельникова О.С. Теоретичні та методологічні підходи до визначення «економічної діагностики» / О.С. Мельникова // Управління економікою регіону та підприємства : зб. наук. праць. — Донецьк : ДонДАУ, 2003. — Вип. 29, Т. 4. — С. 137—144.

Надійшла 07.07.2015

И.Р. Бузько

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля, г. Северодонецк

Е.Б. Бойченко

Институт экономико-правовых исследований НАН Украины, г. Киев

ОБОСНОВАНИЕ ФОРМ ДИАГНОСТИКИ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ СИЛ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО СОЦИУМА

В статье доказано, что объектом диагностики воспроизводства производительных сил в контексте развития регионального социума выступает процесс воспроизводства социальной жизни населения региона; предметом исследования служат составляющие социальной жизни населения региона, а именно: воспроизводство населения и трудовых ресурсов, общественного здоровья, образовательного уровня и условий культурного развития населения.

Проведение диагностики производительных сил в контексте развития регионального социума позволяет, с одной стороны, выявить общие тенденции развития общества, с учетом их специфических условий жизнедеятельности, присущих конкретному региону, с другой стороны, на основе выявленных закономерностей развития разработать основные принципы, цели и направления региональной политики развития социума. Выбор форм диагностики осуществляется для каждой состав-

ляющей воспроизводства социальной жизни населения региона с учетом особенностей условий формирования и существования.

Ключевые слова: воспроизводство производительных сил, региональный социум, диагностика, объект диагностики, цель и задачи диагностики.

I.R. Buzko

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Severodonetsk

E.B. Boychenko

Institute of Economic and Legal Researches of NAS of Ukraine, Kyiv

JUSTIFICATION FORMS DIAGNOSTIC OF THE PRODUCTIVE FORCES IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL SOCIETY

In article it is proved that the diagnostic object of the reproduction of the productive forces in the context of the development of the regional society is the process of reproduction of social life of the region's population; the subjects of research are components of the social life of the people of the region, namely the reproduction of the population and labor resources, public health, educational and cultural development of the population.

The diagnosis of the productive forces in the context of the development of the regional society allows, on the one hand, to identify General trends in the development of society, taking into account their specific conditions of life inherent in a particular region, on the other hand, based on the identified patterns of development to develop the main principles, objectives and directions of regional development policy of the society. The choice of forms of diagnostics is carried out for each component of the reproduction of social life of the people of the region with consideration of the peculiarities of the conditions of formation and existence.

Key words: reproduction of the productive forces, regional society, diagnosis, diagnostic object, purpose and tasks of diagnosis